

28.6.2011, Bitef teatar, Beograd

Dino Mustafić, intervju

Nakon predstave „Rođeni u YU“, sarajevski reditelj i direktor internacionalnog festivala MESS, Dino Mustafić, započinje u Beogradu stvaranje novog dvojezičnog komada koji će, oslanjajući se na dokumentarna istraživanja, preispitivati stereotipe i zablude zajedničkog života Srba i Albanaca na Kosovu.

Kosovo-asocijacija?

Pa ja imam dosta asocijacija na Kosovo. Imam jedan period koji je vezan uz moje dijetinjstvo i saznavanje šireg zavičaja u Socijalističko Federativnoj Republici Jugoslaviji gdje je Kosovo bila autonomna pokrajina za koju sam kao dijete znao da je spadala u jug Jugoslavije slabo razvijeni u odnosu na zapad Jugoslavije gdje smo čak učili kol'ko se sjećam u udžbenicima kako su republičke pokrajine Makedonije i Kosova slabije razvijene od Slovenije i Hrvatske ili Vojvodine koja je bila žitnica Jugoslavije. Tako da su asocijacije vezano od početka za Kosovo, da je to jedan jug zemlje, zajedničke, u kome stvari od početka nisu štimale kao u drugim dijelovima ex Jugoslavije. Na Kosovu nisam bio za vreme nekada zajedničke zemlje zato što sve ekskurzije đачke koje su bile, posjete nisu svraćale zapravo dole na jug, a kasnije sam čuo i mnoge stvari koje smo postepeno tako škrto kroz medije mogli da naslutimo, da su demonstracije, da su nemiri i onda se to u ideološkoj terminologiji označavalo kao separatizam i tako je bio uvijek jedan veo rekao bih ideološke, policijske i državne tajne nad onim što se događalo na jugu zemlje. Eto, to su bile moje asocijacije za Kosovo kada sam bio osnovac, a već kasnije kada sam bio nešto stariji, počeo sam da se zanimam i nekim drugim alternativnijim kanalima informisanja šta se zapravo zbiva na Kosovu u uvijek sam osećao i danas nosim jedan osećaj stida i srama što kao nekadašnji stanovnik zemlje nisam znao jezike koji su se u mojoj zemlji koristili. Nismo zapravo govorili, kako su ih tada nazivali „manjinske jezike“ tako da mi nikada nije bilo jasno kako to da smo u školama učili ne samo svijetske jezike, njemački, francuski, engleski pa čak i ruski a da nismo znali niti slovenački ni makedonski ni albanski.

Sve asocijacije se vezuju za prošlost?

Da, zato što moje sazrijevanje, moje dijetinjstvo, moj studentski period sve je vezano za nekadašnju zemlju Jugoslaviju. Nakon izolucije Jugoslavije, ja odlazim na Kosovo, ali Kosovo je sada pod potpuno drugim istorijskim i društvenim okolnostima gdje sam ne više na Kosovu, i u Beogradu formalno stranac, gdje nemam više taj osjećaj da pripadamo jednom zajedničkom

prostoru u geografskom, administrativnom državno-teritorijalnom smislu, ali još uvek ono što osjećam i što znam je da postoji taj jedan vrlo intenzivan kulturni prostor, duhovni prostor u kojem postoje mnoge relacije koje su vrlo meni intrigantne, umjetnički podsticajne i zanimljive.

Gračanica?

Veoma malo znam o tome. Znam iz medija...

Jeste li bili?

Ne, ja sam bio u Prizrenu, Peći i Prištini i prolazio kroz Kosovsku Mitrovicu. Nisam pohodio tamo, ali prvu priliku ću iskoristiti zato što će mi to trebati, između ostalog i za ovaj projekat koji radimo. Biće mi to zanimljivo iskustvo vidjeti kako to funkcioniše na djelu teritorije koji vjeliki dio zemalja i država priznaje kao nezavisni teritorij a jedan veliki, značajan dio nije priznao suverenitet Kosova.

Da li ste imali dileme oko prihvatanja ovog posla?

Ne, ja sam vrlo počastvovan da sam na prijedlog pisaca koji su uobličavali ove dokumente, Minje i Jetona, predložili da ja to radim. Kada dolazite iz jedne sredine, Bosne, zemlje koja je bila u pravom smislu te reči multietnička, multikonfesionalna, multikulturalna, imate jedan izražen senzibilitet za ovakve teme. Ja sam se bavio direktno pa i indirektno jednim velikim brojem ovakvih sadržaja, tako da će za mene ovo biti pravi pozorišni izazov, istraživanje pa i jedna avantura, da vidimo dokle ćemo s tim da stignemo. Ova vrsta ovakvih materijala koji imaju u sebi i dokumentarno i fikcionalno je nešto što mene vrlo zanima.

Mislite li da ste prava osoba za režiju ovog komada s obzirom da se uglavnom bavite ratnim temama i da u svom radu koristite dosta dokumentarnog materijala?

Pa, teško je govoriti o izboru... Režija počinje onog trenutka kada donesete izbor šta radite i donesete odluku s kim to radite. Ja uvijek polazim od toga da je jedan pozorišni komad, jedna predstava jedan potpuno zaseban kosmos za sebe, jedno potpuno novo iskustvo. Mislim da ne mogu nikad da počnem nešto naslonjen na neko prethodno iskustvo. Iskustvo me je do sada naučilo da se u pozorištu stvari resetuju, da se kreće iz praznog prostora, praznog papira i da je najeroptičnije u pozorištu kada se iz te praznoće počinju stvari otvarati, sklapati, komponirati,

orkestrirati i u tom smislu za bilo koji materijal koji radim vrlo mi je teško reći da sam baš ja prava osoba koja može zajedno sa saradnicima, glumcima da podijeli sve to zbog čega smo mi ušli u ovaj proces. Ali je sasvim slučajno važno priznati sebi da ćemo dat' sve od sebe, da ćemo čestito to raditi, da ćemo pokušati duboko, u svim slojevima svoga bića sve ono što osjećamo kroz ovu temu, kroz ovaj problem da to podijelimo sa publikom najbolje što znamo.

U kom trenutku ste zadovoljni sa onim što ste uradili?

To vas moram razočarati – nikada. Ja uvek mislim da stvari mogu biti drugačije i bolje. Nisam nikad zadovoljan. Vrlo sam kritičan prema svemu onome što činim i radim. Za mene je vrlo važna ta autorefleksija procesa, nekako mi je to važnije od rezultata ili kriterija da li sam s' nečim zadovoljan ili ne.

Da li postoji još nešto u rediteljskom poslu što želite da savladate?

Postoji uvek to ispitivanje rubno gdje se reditelj može otisnuti, otpustiti, gdje može otkriti jednu dimenziju koju nije znao da ima. Zato je režija jedan svojevrsni labirint. Uđete ponekad samo intuicijom i emocijom, nekada racionalno ali ne znate gdje ćete da završite iz tog labirinta.

Kako ste ušli u ovaj projekat?

Ušao sam vrlo emotivno sa jednom velikom odgovornošću spram ove teme i sa jednom svojevrsnom empatijom zato što znam koliko je ovo što ćemo mi govoriti bolno i važno, što ima elemente suočavanja sa prošlošću, sa zabludama, sa stereotipom, sa raznim oblicima diskriminacije, šovinizma i nacionalizma, sa manipulacijom osećanjima, sa patriotizmom koji je najčešće bio “utočište za hulje”, što bi rekao Kiš, u proteklim '90-tim godinama, a i opet sam svestan koliko je to važno za budućnost, kol'ko ovakva tema otvara i priča o tome, da li imamo dimenziju budućnosti, da li imamo pravo da prošlost nas sahrani, da budućnost nam da otvor.

Kako mislite da će biti prihvaćene premijere u Beogradu, Prištini, Skoplju?

To će biti zanimljivo posmatrati sa sociološkog i kulturološkog aspekta a sama činjenica da ćemo na scenama svih tih gradova gledati dvojezičnu predstavu, na dva jezika, srpskom i albanskom je sama po sebi jedan kuriozitet i novitet jer to nismo imali prilike čut' pa ni gledat', bar moje sećanje dokle seže.